

Pohjois-Savon maakuntakaavan selvityksiä

Luonnonsuojelualuevarausten nykytilan selvitys kesällä 2007

Kalle Ruokolainen

Selvityksen tausta ja suoritus

Pohjois-Savon ympäristökeskuksen ja Pohjois-Savon liiton edustajat neuvottelivat joulukuussa 2006 seutukaavojen ja Ylä-Savon seudun maakuntakaavan luonnonsuojelualuevarausten nykytilan selvittämistarpeista. Muutamien alueiden luonnonarvoja koskevat selvitykset arvioitiin siinä määrin vanhentuneiksi, että alueiden nykytilan selvittämistä pidettiin tarpeellisena. Neuvotteluissa sovittiin, mitkä alueet selvittää Pohjois-Savon liitto, mitkä Pohjois-Savon ympäristökeskus. Maastokäyntien tulosten perusteella arvioidaan alueiden rajausta ja mahdollinen kaavamerkintä Pohjois-Savon maakuntakaavassa. Selvitykset eivät koske Kuopion seutua, koska alueen luontoselvitykset on tehty Kuopion seudun maakuntakaavan laadinnan yhteydessä. Pohjois-Savon liiton selvityksen on tehnyt MMM Kalle Ruokolainen kesällä 2007. Hän on myös kuvittanut ja taittanut selvitysraportin. Suunnitteluavustaja Mikko Rummukainen on rajannut tutkittavat alueet ilmakuville ja maastokartoille. Työtä on ohjannut kaavoituspäällikkö Seppo Laitila.

Alueet:	sivu
Poskisenkallio (SL 41.546) Juankoski	2
Kuusela (S 44.512) Rautavaara	3
Ikosensuo-Päresuo (SL 44.552) Rautavaara	4
Joutenjärvensuo (SL 45.542) Tuusniemi	6
Silmäsuo (SL 45.546) Tuusniemi	7
Palokankaansuo (SL 45.549) Tuusniemi	7
Pönkämäki (SL 45.548) Tuusniemi	8
Saarikainen (SL 31.564) Suonenjoki	10
Saarisuo (SL 23.509) Kiuruvesi, (SL 25.503) Pielavesi	10
Juurikanjärvi (SL 24.504) Lapinlahti	12
Hirvijärvi (SL 24.505) Lapinlahti, (SL 27.508) Varpaisjärvi	13
Hirvilamminpuro (SL 24.543) Lapinlahti	13
Kilpilahden lehto (SL 25.550) Pielavesi	16
Vääräjärvi (SL 26.511) Sonkajärvi	17
Volkansuo-Huuhkajansuo (SL 26.513) Sonkajärvi	17
Välíkankaan aarniometsä (SL 26.548) Sonkajärvi	18
Jylhäkosket (SL 28.546) Vieremä	18
Mutajokivarsi (SL 52.544) Leppävirta	19
Komisevanpuron lehto (SL 52.547) Leppävirta (Suonenjoki)	20
Suuri ja Pieni Haukilampi (SL 51.503) Varkaus	20

Juankoski, Poskisenkallio

Poskisenkallio on Koillis-Savon seutukaavan kohdemerkintä, jolla on tietävästi lehtoinventoinneissa tavattua vaateliasta kasvilajistoa. Inventointitietoja ei kuitenkaan löydetty Pohjois-Savon liitosta eikä Pohjois-Savon ympäristökeskuksesta. Kohdemerkinnän tarkkuus kaavakartalla ei välttämättä ole kuin viitteellinen, joten se saattaa poiketa oikeasta sijainnistaan satoja metrejä.

Kävin kohdemerkinnän paikalla Ala-Poskisen kaakkoisrannalla, maantien ja rannan välisessä maastossa. Kyseisellä paikalla esiintyi useita pensaita näsiä (ks. kaksi mitattua kohdetta, kartta 1), mutta muuta vaateliasta lajistoa ei tavattu. Lähellä, maantien reunassa oli useiden puiden runkoihin maalattu valkoisia maalimerkkejä

kehäksi noin aarin kokoiselle alueelle. Merkinnän tarkoitus on arvoitus, mutta se sijaitsee jokseenkin korkeudella, joka voisi viitata muinaisrantaan ja sen tuntumassa olevaan asuinpaikkaan tms. kohteeseen.

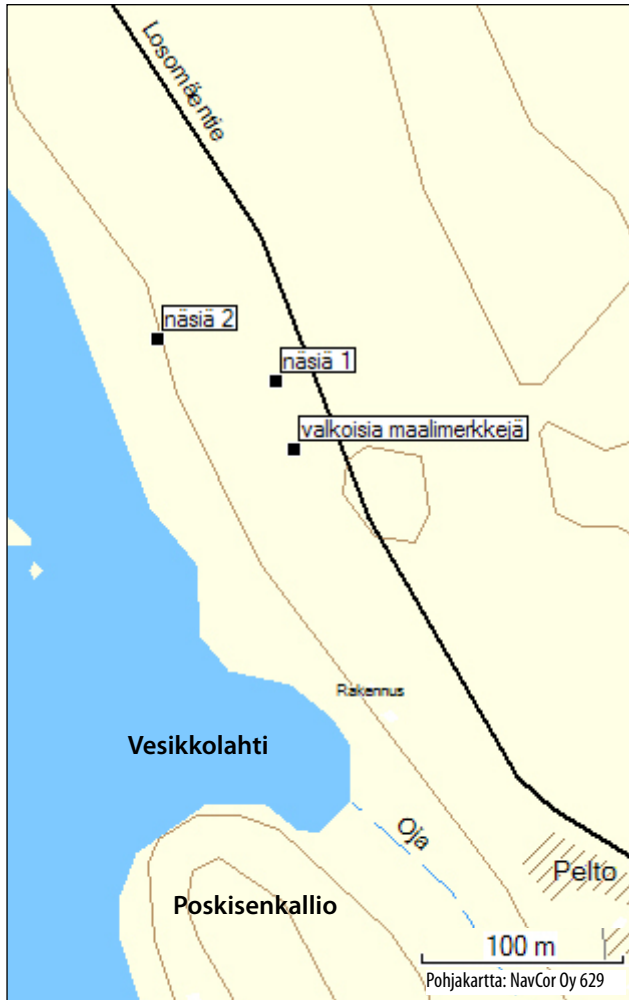
Näsiä Ala-Poskisen kaakkoispään rantaan viettävässä rinteessä.

pohjukkaan laskevan ojan varrella on pieni ruostevettä tihkuva laikku, johon oli työnnetty rautatanko ja ohut muoviputki.

Kiersin myös Vesikkolahden rantaa ja karttanimen perusteella varsinaisen Poskisenkallion itärinnettä sekä pohjoiskärkeä. Kallion länsireunalla on loma-asunto eikä kallio vaikuttanut olevan miltään osin ravinteinen. Sen sijaan Vesikkolahden

Ruostevettä tihkuva lähde Vesikkolahden laskevan ojan tuntumassa (ylhällä) ja valkoisia maalimerkkejä puissa Ala-Poskisen rantaan viettävässä rinteessä suunnilleen kaavakartan kohdemerkinnän sijaintipaikalla (alinna).

Kartta 1. GPS-mittauksia Juankosken Ala-Poskisen rannalta.

näsiä 1

x = 3581497
y = 7007713
131 mmpy

näsiä 2

x = 3581437
y = 7007733
138 mmpy

valkoisia maalimerkkejä

x = 3581507
y = 7007679
135 mmpy

Kuuselan metsikkö on kohtalaisen järeäpuustoinen ja sinne on syntynyt lahoppuuta. Aluevaraus on pinta-alaltaan pieni, mutta tuorepohjainen mustikka-oravanmarjatyyppin kuusikko monipuolistaa Rautavaaran suojelualueiden mäntyvaltaista joukkoa merkittävästi. Taustalla hämöttää Varpaisjärvelle menevä maantie.

Rautavaaran taajaman vieressä, Palonurmeen ja Varpaisjärvelle menevän tien pohjoispuolella.

Alueen puusto on järeää ja ikääntynyttä eikä sitä ole hoidettu tai hakattu moneen vuoteen. Sinne on muodostunut jonkin verran lahoppuuta. Metsän länsireunalla kulkee vähävetinen puro, jonka varsilla on soistumaa ja ajoura. Puro saa vetensä aluevarauksen ulkopuolisesta lähteestä (tai kaivosta?), joka on merkitty peruskartalle. Ilmakuvan perusteella puron varrella on pääosin nuorta metsää. Suojelualuevarauksen itärajalla on äskettäin pätehakattu metsä, joka vielä ilmakuvalla on pystyssä.

S 44.512

31.5.2007

Rautavaara, Kuusela

Kuusela on pieni (n. 8 ha) metsäinen S-aluevaraus Pohjois-Savon seutukaavan ajoilta. Sen metsien käsittelyyn on annettu suositus, jonka mukaan on huomioitava alueen virkistys- ja maisema-arvot. Metsä sijaitsee lounaisrinteessä, aivan

Kuuselan suojelumetsikön kuivempi ylärinne (ylhäällä) vaihettuu alueen lounaisrajalla kosteaksi noroksi, jossa kasvaa myös saniaisia (alhaalla).
Noroa myötäillen kulkee vanha ajoura.

Suojeluarvojen turvaamiseksi alueen merkintänä pitäisi olla SL. Viimeistään suojelualueen perustamisvaiheessa olisi syytä tutkia, voiko rajausta laajentaa niin, että lähde, ellei sitä ei ole muutettu kaivoksi, ja lähdepuron varsi tulisivat kokonaan suojelluiksi.

SL 44.552

21.7.2007

Rautavaara, Ikosensuo-Päresuo

Ikosensuon keidassuomaista keskiosaa vedenjakajalla Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan rajalla.

Ikosensuo-Päre(hongan)suo on kahdelle eri suoalueelle ulottuva Koillis-Savon seutukaavan SL-varaus. Pohjois-Savon seutukaavassa alueella on ollut SU-merkintä.

Soista Ikosensuo on keidas- ja aapasuon sekatyypin. Keidassuomainen osuus on vallitseva maakuntien rajalla vedenjakajan kahden puolen. Koko suo on jokseenkin ojittamaton ja luonnontilainen – luonnoltaan ja maisemaltaan arvokas, erämainen

Ikosensuon pohjoispäässä on heikkoa jänteisyyttä (vas. ylh.). SL-varauksen luoteisosassa on vuolas, ojaksi kaivettu puro, jonka varsilla on järeää kuusikkoa ja ravinteisuutta (alhaalla). Pärehongansuon keskellä on ojittamatonta ja märkää nevaa (oik. ylh.).

kohde. Pohjois-Savon puoleinen osuus on liki puutonta, heikosti jänteistä lyhytkorsinevaa.

Pärehongansuon puoli on jokseenkin kokonaan ojitettua kangasmaiden ja suomaiden mosaiikkia, ainoastaan täysin puuton ja märkä L-kirjaimen keskiosa on ojittamatta. Alueen pohjoisosan poikki luikertaa korpijuotti, jonka varrella on osin ikääntynyttä oravanmarjakaenkaalityypin kuusikkoa. Tämä on suojeluarvojen kannalta merkittävä lisä. Juotin keskellä on vuolas puro, joka saa alkunsa Ikosensuon pohjoispuolelta, sivuaa suon pohjoispäätä ja jatkaa täältä Pärehongansuon puolelle.

Koko alue on syytä säilyttää luonnonsuojelualuevarauksena, mutta rajausta voisi muuttaa pieneltä osin niin, että Ikosensuon pohjoispäästä Pärehongansuolle laskeva puro tulisi kokonaisuudessaan mukaan suojelualueeseen. Myös puron yläjuoksun liittäminen suojelualueeseen voisi harkita, elleivät maanomistajat sitä erityisesti vastusta. Pohjois-Karjalan puolelta Ikosensuon eteläosa olisi luontevaa liittää samaan kokonaisuuteen noin 50 hehtaarin alueelta aina Petäisjoen rantaan asti.

Suojelualan perustamisen jälkeen Pärehongansuon puoli olisi ennallistettava.

SL 45.542

24.5.2007

Tuusniemi, Joutenjärvensuo

Joutenjärvensuo on Kosula-Suvaksen rantaosayleiskaavan suojelualuevaraus ja Koillis-Savon seutukaavan SL-aluevaraus, joka on karttanimeltään Suurineva. Suo on ojittamaton, avoin ja rakkainen neva — luonnontilainen, joskin sen poikki saattaa kulkea moottorikelkkailijoiden ajoura, joka erottuu ilmakuvasa muusta ympäristöstä. Suolla on pieni lampi ja neva lienee syntynyt pinnanmyötäisen umpeenkasvun seurauksena. Alueen länsipäässä on jonkin verran kuivuneita puita, suokoivikkoa sekä yksittäinen mäntyinen kangasmaakumpare. Suon valuma-alue on pieni eikä suolla havaittu merkkejä ravinteisuudesta.

Seutukaavan aluevaraus ulottuu hiukan suon reunojen yli kangasmaille, joilla on järeää puustoa. Suo on maisemallisesti

Osayleiskaavan suojelualuevarauksen läntisin piste on keskellä mäntykumppareita, vaikka suo jatkuu selvästi tästä länteen.

Näkymä Joutenjärvensuon eli Suurinevan itälaidalta länteen. Suo reunoineen on maisemallisesti poikkeuksellisen hyvin säilynyt.

Joutenjärvensuo lienee syntynyt pinnanmyötäisen umpeenkasvun seurauksena. Suon keskellä on pieni hyllyvärantainen lampi.

hyvin säilynyt ja mahdollista suojelualuetta perustaessa olisi toivottavaa, että suon reunametsät saataisiin rauhoitettua metsätaloustoimilta. Siten tämä pieni valuma-alue säilyisi luonnoltaan liki koskemattomana. Rantaosayleiskaavan SL-aluerajaus on tiukka eikä se ulotu juuri suon avointa keskiosaa laajemmaksi.

SL 45.546

24.5.2007

Tuusniemi, Silmäsuo

SL 45.549

Tuusniemi, Palokankaansuo

Silmäsuo on Pohjois-Savon seutukaavan SU-aluevaraus ja Koillis-Savon seutukaavan kohdemerkintä. Palokankaansuo on vain Koillis-Savon seutukaavan kohdemerkintä, joka sijaitsee aivan Silmäsuon vieressä. Molemmat suot ovat aivan valtatie 17 varressa, eri puolilla tietä. Niitä ympäröi seutukaavan laaja MY-varaus (MY-290).

Silmäsuo on kahdesta lähemmäisestä suosta kosteampi. Sen keskellä on useita "suonsilmiä", pieniä pohjattomia suolampia.

Palokankaansuo on varsin vaatimaton avosuo, mutta se on osa kaunista harjumaismaa valtatie 17 molemmin puolin (keskellä).

Kumpikin suo on syntynyt suppamaisiin muodostumiin pinnanmyötäisesti umpeenkasvamalla. Niitä ei varsinaisesti uhkaa edes metsätaloudellinen ojitus, koska soiden kuivaaminen ei onnistu niitä ympäröivän alueen pinnanmuodostuksen takia. Silmäsuolla on teoreettinen kuivausmahdollisuus, mutta toimenpiteen kuivattava vaikutus olisi metsätaloudellisesti merkityksetön. Suot ovat liikenteellisesti levottomalla paikalla eivätkä ne sovellu erityisen hyvin virkistyskäyttöön.

Ellei soilla ole erityisiä lajistollisia perusteita suojelualueen perustamisella, voidaan niiden luonnontilaisuus turvata yhtä hyvin myös siirtämällä ne osaksi MY-alueita ilman SL-merkintää. Soiden reunametsien hoidolla pitäisi turvata harjumetsien maisemalliset arvot ja sallia joidenkin lahopuiden syntyminen alueelle, ellei niistä ole vaaraa liikenteelle.

Tuusniemi, Pönkämäki

Pönkämäki on Koillis-Savon seutukaavan kohdemerkintä, joka on aluevarauksena myös Kosula-Suvaksen rantaosayleiskaavassa. Lehtoinventoinnin tietojen mukaan Pönkämäki on maakunnallisesti arvokas lehto. K. Takalan maastolomakkeen 22.8.1986 mukaan kohteella esiintyvät mm. metsälehmus (katkennut, lumen painama runko sekä vesoja), idänlehväsammal sekä Syväjärven rannalla villapääluikka ja keltasara.

Maastokäynnin perusteella seutukaavan kohdemerkintä on useita satoja metrejä sivussa oikeasta kohteesta eikä Takalankaan maastolomakkeelle tekemä rajausta kata lehdon ravinteisimpia osia, vaan on liian suppea (kartta 2.). Kosula-Suvaksen rantaosayleiskaavan rajausta noudattelee suurin piirtein Takalan esittämää

Pönkämäki on Pohjois-Savon lehtokeskukselle tyypillinen ravinteinen itärinneten lehto. Rinne putoaa alaosastaan hyvin jyrkästi Syväjärven rantatasanteelle.

Rantaosayleiskaavan SL-varauksen pohjoispäässä lehtorinne on vielä varsin vaatimaton ja hakattu noin vuosikymmen sitten, yläosastaan aivan äskettäin (vas.). Sudenmarjaa esiintyy vasta SL-varauksen eteläpuolella, lehdon ravinteisimmissä osissa (oik.).

Pönkämäen rinteillä on tehty äskettäin laajoja avohakkuita, jotka ovat muuttuneet ravinteisille maille tyypilliseksi vadelmatiheiköiksi. Kuva lehtokuusamahavainnon eteläpuolelta.

rajausta. Ilmakuvaan verrattuna alueella on tehty äskettäin laajoja hakkuita niin, että kohteen pienilmasto on rajusti muuttunut. Liki kaikki ilmakuvalta näkyvät runsaspuustoiset alueet on käytännössä jyrkimpiä rinnekohtia lukuun ottamatta hakattu.

Pönkämäen itärinne on laajalti ravinteinen ja varauksen rajaaminen on ongelmallista, ellei sitä tehdä riittävän laajaksi. Ravinteisuuden nojalla olisi perusteltua rajata kohde ulottumaan pohjoisesta Joutenmäentien varresta etelään liki Syvänsuota. Etelä- ja pohjoispäiden rajaamiseksi pitäisi tehdä tarkka maastoinventointi. Yksittäisten lajien esiintymispaikat eivät ole tiedossa niin tarkasti, että niiden avulla rajausta voisi perustellusti tästä juuri supistaa. Maastokäynnillä Takalan rajausta etelämpää tavattiin mm. lehtokuusamaa

Kotkansiipeä kasvaa runsaasti SL-varauksen pohjois- (ylh. vas.) ja eteläpuolella (ylh. oik.). Joutenmäentien varrella kotkansiipilehtoon on tehty uusi oja. Syväjärven eteläpäässä on tihkupintaista aluetta, jossa kasvaa runsaasti lehvasammalia, SL-varauksen ulkopuolella tämäkin (alhaalla).

ja kotkansiipeä. Jälkimmäistä kasvoi myös aivan Joutenmäentien varrella virtaavan puron reunamilla. Syväjärven eteläpään rannalla on tihkupintainen alue, jota sivuaa tai jonka päällä on Kosulan rantaosayleiskaavassa kaksi rantarakennuspaikkaa. Syväjärven länsirannalla ja Joutenmäentien varren puronotkelmassa lauloi pikkusieppo (mahdollisesti muuttomatkalaisia).

SL 31.564

23.5.2007

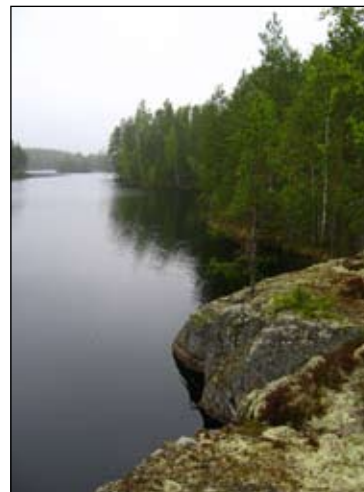
Suonenjoki, Saarikainen

Saarikainen on pienehkö vanhan metsän alue pienen järven (Saarikaiset) kahden puolen Rautalammin rajan läheisyydessä. Alueella on ollut varsin paljon hakkaamattomia vanhan metsän saarekkeita, joista valtaosa on nyt hakattu. Saarikaisen parhaat vanhan metsän saarekkeet ovat mukana rajauksessa ja vesistön kaakkoisreunalla ilmakuvalta näkyvät metsät on monelta osin hakattu. Ainoastaan erillisten vesialtaiden välinen kannas oli 23.5.2007 hakkaamatta. Lisäksi aluevarauksen itäreunalla on alle 10 hehtaaria puustoltaan ikääntynyttä metsää, jota on kuitenkin puuston järeyttämiseksi harvennettu.

Aluevaraus on syytä säilyttää vähintään nykyisessä laajuudessaan. Suojelualan perustaminen olisi hyvä toteuttaa mahdollisimman pian.

Saarikainen on hyvin kivistä ja kallioista seutua. Sadepäivänä tummien vesien ja kallioiden polvekkeitä tuovat mieleen kalevalaisen tuonelan maisemat.

Saarikaisen vanha metsä sijaitsee palasina Saarikaisien järven rannoilla (vas.). Eriakenteista vanhaa puustoa ja kuolevia puita Saarikaisien itärannalla (oik.).

SL 23.509

8.7.2007

Kiuruvesi, Saarisuo

SL 25.503

Pielavesi, Saarisuo

Saarisuo on Ylä-Savon maakuntakaavan suojelualuevaraus. Suo on liki kokonaan avoin, karuhko ja pintarakenteeltaan heikosti kehittynyt neva, joka on eteläosaltaan reunaojitettu ja lisäksi suon halkaisee kapea ojitettu kaistale, joka on metsittynyt. Kiuruveden puoleinen osa on reunoiltaankin ojittamaton, mikä nostaa alueen suojeluarvoa, sillä useat suojelualueidenkin suot ovat ojen piirittämiä. Pielaveden puoleisen osan ojitus on kuivattanut Saarisuon reunamia selvästi. Keskiosiltaan suo on lähinnä rahkainen, lyhytkortinen ja oli ainakin kesällä 2007 varsin märkä.

Pielaveden puoleisella osalla suota tavattiin metsähanhen sulkia, varoiteleva pikkukuovi (1 pari), kalalokki (1 pari), valkoviklo (1 pari), keltävästäräkki ja pensastasku sekä aiemmin samana vuonna käytetty laulujoutsenen pesäkumpu. Suo on linnustoltaan ilmeisen vaatimaton, mutta siellä on kuitenkin lajistoa, joka

Saarisuon kaakkoiskulman kasvillisuudessa näkyy reunaojien turvekerrosta kuivattava vaikutus (ylh. vas.). Suon halki kulkee muutamia samansuuntaisia ojia, joiden väliset sarat ovat puustottuneet ja jakaneet suon kahdeksi erilliseksi avosuoksi (ylh. oik.).

Saarisuon pohjoisempi osa on säästynyt ojituksilta paremmin kuin eteläosa. Suon ja metsän vaihtumisvyöhyke on luonnontilaisempi. Kuvan etualalla laulujoutsenen rakentama pesäkumpare (alh.).

tekee siitä merkityksellisen seudulla, jolla suojelusoita on niukalti. Kiuruveden puoleisen osan ojittamattomuus lisää arvoa selvästi.

SL 24.504

22.5.2007

Lapinlahti, Juurikanjärvi

Juurikanjärvi on Päähisjoen ja Juurikkajoen välinen pullistuma, hyvin matalavetinen ja ainoastaan tulvan aikaan järvimäinen kosteikko. Kesäaikaan järvi kasvaa liki kokonaan umpeen eikä se sovellu erityisen hyvin virkistyskäyttöön tai loma-asuntojen rakennuspaikoiksi. Lisäksi liki koko järvi on peltojen ympäröimä, joten rakentamispaineet lienevät senkin takia vähäisiä.

Juurikanjärvi on linnustoltaan arvokas, etenkin kevätmuuttoaikaan merkittävä lintujen kerääntymisalue. Se on myös säilyttänyt linnustollisen arvonsa. Tapasin järvellä haapanan (6 paria), heinätavin (1 pari), sinisorsan (1 parin), tavin (1 pari), lapasorsan (4 paria), tukkasotkan (1 pari), telkän (2 paria), laulujoutsenparin sekä kurkiparin. Lisäksi järvellä oli mm. pikkulokkeja, naurulokkeja, kalatiioja, töyhtöhyyppiä, ruokokerttusia, pajusirkkuja yms. reheväkasvuisten vesien ja

Juurikanjärvi näyttää järveltä lyhyen tulvajakson ajan keväällä. Muulloin se on matalaa ja liki umpeenkasvanutta Juurikkajoen luhtaa, jolla linnut viihtyvät. Toukokuun lopulla vesi on jo laskenut.

peltojen läheisyydessä esiintyviä lajeja.

Juurikanjärvi on muuton-aikaisen ja pesimäaikaisen linnustonsa takia maakunnallisesti arvokas lintuvesi, joskin se on vain osa saman jokivesistön varsilla olevien useiden lintuvesien ketjua, joiden yhteinen merkitys on paljon suurempi kuin Juurikanjärven yksistään.

SL 24.505

22.5.2007

Lapinlahti, Hirvijärvi

SL 27.508

Varpaisjärvi, Hirvijärvi

Hirvijärvi on kasvillisuudeltaan toisentyypinen lintuvesi kuin Juurikanjärvi. Hirvijärvi on myös hyvin matala ja kelluslehtiset ja ilmaversoiset kasvit peittävät avoveden jossakin määrin kesän aikana. Järven rannalla ei ole kuin yksi rakennus, ympärivuoden asuttu maatila järven pohjoispään länsirannalla. Rannat ovat lähinnä metsäisiä.

Hirvijärvellä tavattiin haapana (2 paria), tavi (2 paria), tukkasotka (2 paria), telkkä (12 paria), laulujoutsenpari, yksi kurki, saalisteleva ruskosuohaukkakoiras, ruokokerttunen, pajusirkku, naurulokki, kalatiira, kalalokki. Hirvijärven linnustoon vaikuttaa samoin kuin Juurikanjärveenkin se, että lähistöllä on useita hyviä lintuvesiä, joiden välillä linnut vaihtavat paikkaa.

Kaivoslammella, joka on kilometrin päässä Juurikanjärvestä pohjoiseen ja 2,5 km Hirvijärvestä länteen oli mm. sinisorsa (2 paria), jouhisorsa (1 pari), lapasorsa (1 pari), tavi (2 paria), tukkasotka (3 paria) ja laulujoutsenen pesä. Lisäksi siellä pesi todennäköisesti noin 30 paria naurulokkeja ja mahdollisesti useita pareja pikkulokkeja. Kaivoslampi ei ole suojelualuevaraus.

Hirvijärvellä on selvästi enemmän avovettä kuin Juurikanjärvellä, mutta järvi on matala ja sen pinta peittyy laajalti keskikesällä kelluslehtisten kasvien noustua pintaan. Hirvijärvellä on merkitystä ainakin monien vesilintujen ruokailualueena.

Hirvilamminpuron eli Leppäpuron ympärillä on laaja esiintymä kevätlinnunsilmää (vas.) ja valkovuokkoa (oik.). Esiintymien laajuus on poikkeuksellista Pohjois-Savossa.

SL 24.543

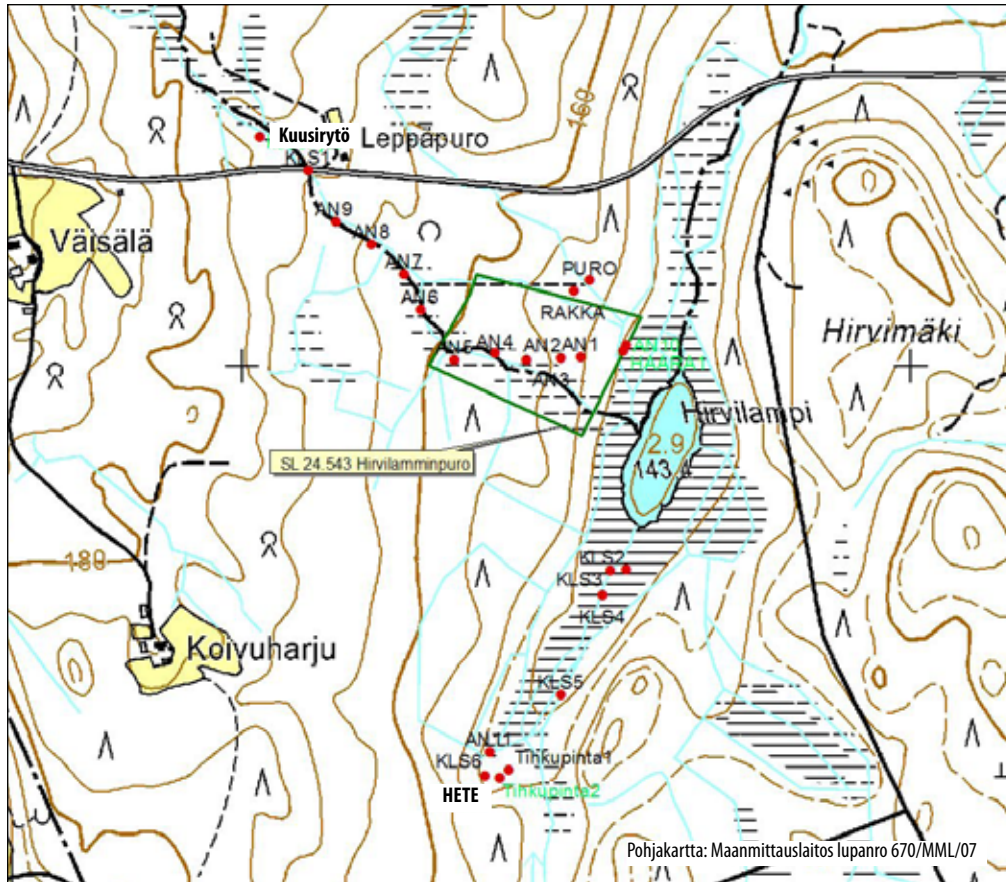
22.5.2007

Lapinlahti, Hirvilamminpuro

Hirvilamminpuro (karttanimeltään Leppäpuro) on Ylä-Savon maakuntakaavan luonnonsuojelualuevaraus ja luokiteltu lehtoinventoinnissa maakunnallisesti arvokkaaksi lehdoksi. Maastokäynnin perusteella kohde on monessa suhteessa pohjoissavolaisittain poikkeuksellinen: siellä on osittain säilynyt arvokas pienvesistö, merkittävää lehtolajistoa (mm. kevätlinnunsilmä, valkovuokko) sekä pinnanmuodoiltaan hyvin jyrkkäpiirteinen maasto.

Maakuntakaavan varaus on alueen ominaispiirteet ja lehdon laajuus huomioon ottaen suppea ja puutteellinen. Kaavavarauksesta puuttuu mm. lehtoinventoinnissa huonosti kuvattu Hirvilammin eteläpuoleinen osa, jossa on ns. alkulähde ja tihkupintoja sekä kevätlinnunsilmä- ja valkovuokkokasvustot (kevätlinnunsilmän esiintymistä ei edes mainita lehtoinventointilomakkeella). Valkovuokkokasvustot (AN kartalla 3) jatkuvat Leppäpuroa pitkin Hirvilammilta ylärinteeseen ainakin 700 metrin matkan Humalipurontien toiselle puolelle (kuusiryty kartalla 3), jonka takana ei enää käyty. Lisäksi valkovuokkoa on

Kartta 3. Hirvilamminpuron ympäristöstä otettuja GPS-paikkannuksia. AN = valkovuok-koa, KLS = kevätlinnunsilmää, HETE = ns. alkulähde, jonka lähistöllä on tihkupintaisuutta.

Hirvilammin eteläpuolella, alkulähteen ympäristössä. Kevätlinnunsilmää tavattiin Leppäpuron varrella ainoastaan yhdessä kohdassa, Humalipurontien ojassa (KLS1 kartalla 3) sekä erityisesti Hirvilammin eteläpäässä olevan alkulähteen laskupuron (kaivettu ojaksi) varsilta. Muuta lajistoa ovat mm. kotkansiipi, tesma ja sudenmarja.

Erytistä huomiota olisi kiinnitettävä myös Humalipuron (alkaa Hirvilammesta) hyvin säilyneisiin osiin Hirvilammen ja Humalipurontien välissä. Hyvin säilyneen ja kirkasvetisen puron kiemurtelu hiekkaisessa kanjonissa on liki ainutlaatuinen näky metsätalouden pienvesiä pahoin muuttaneella aikakaudella (ks. valokuvasivu).

Ed. sivulla: Hirvilammesta laskeva Humalipuro on poikkeuksellisen hieno metsäpuuro, joka mutkittelee hiekkapohjaisessa maastossa varttuneen puuston keskellä. Purovarsi on osin ojitettu, mutta iso osa virtauksesta on jäänyt luontaiseen uomaan ja alue olisi helposti ennallistettavissa liki luonnontilaiseksi (isot kuvat). Humalipuron varrella, aivan Humalipurontien reunassa kasvaa mm. sudenmarjaa (pieni kuva ylh.) ja kotkansiipeä (kesk.). Leppäpuron varteen Humalipurontien lähellä jätetty metsälain tarkoittama suoja-alue on kaatunut myrskyssä valtavaksi rydöksi puron päälle peittäen osan valkovuokkasvustoista. Puron vartta ei tarkastettu enää rydöstä ylävirtaan (alh.).

Valkovuokkoja ja kotkansiipeä Ylä-Savon maakuntakaavan SL-varauksen alueella.

Humalipuro jatkuu jyrkässä rinteessä vielä pitkälle Humalipurontien toiselle puolelle, joten, jos maakuntakaavaan merkitään arvokkaita säilytettäviä pienvesiä, olisi Leppäpuron ja Humalipuron kokonaisuus ehdottomasti huomioitava kohde.

Kilpilahden lehto sijaitsee uuden mökin pihalla, etualalla lehtolaikun reunaa.

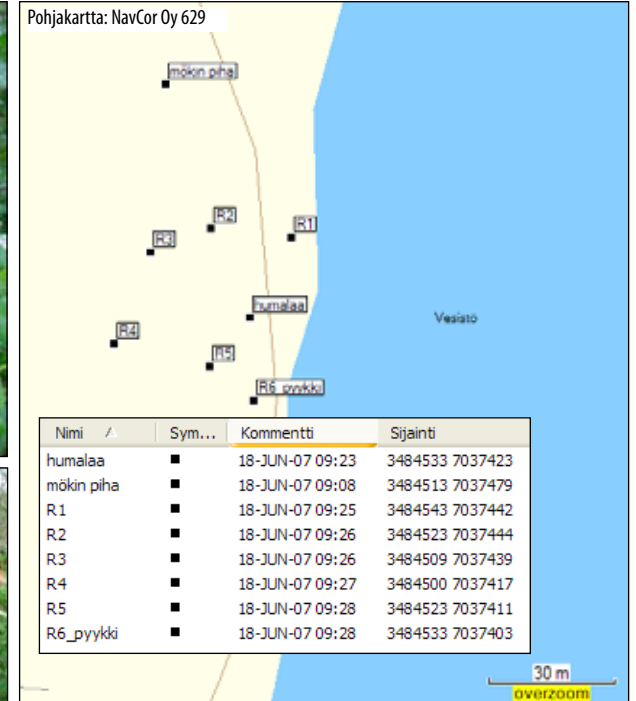
SL 25.550

18.6.2007

Pielavesi, Kilpilahden lehto

Kilpilahden lehto on Ylä-Savon maakuntakaavan, jossa K. Takalan (7.7.1987) lehtoinventoinnin mukaan kasvavat mm. humala, lehtoakileija (molemmat ilmeisesti ihmisen tuomina) sekä näsiä, lehtokuusama ja koiranheisi. Lehdon hän on luokitellut paikalliseksi tai maakunnalliseksi arvokkaaksi.

Lehto sijaitsee aivan Kilpilahden rannalla, johon on rakennettu äskettäin mökki (työmaa vielä kesällä 2007 pihan osalta keskeneräinen). Lehdon reunasta on mökin nurkkaan tuskin 20 metriä, joten kohdevaraus on käytännössä mökin pihassa, joskin viistosti sivuun ajatellen suoraan linjaa kohden rantaviivaa. Lehdon kaakkoisnurkassa on vanha kivinen rajapyykki. Takalan mainitsemista lajeista tällä

Kartta 4. Lehtoalueen sijainti Kilpilahden rannalla. Rn = lehdon ydinalueen reunapiste. Pienet kuvat: lehtoakileija (ylh.) ja koiranheisi (alh.).

alueella esiintyivät ainakin humala, koiranheisi ja lehtoakileija. Lisäksi seassa kasvoi metsäruusua, jota oli muuallakin rannalla. Alue on hyvin pieni (gps-mittausten mukaan enintään n. 1000 m²) eikä lehtoa tavattu lähiympäristössä muualla etsiskelystä huolimatta, joten näsiä ja lehtokuusama jäivät ehkä vain huomaamatta. Lehdon alueella oli raivattu puustoa ja varastoitu halkoja pieneen pinoon.

Humala köynnöstää koiranheisien ja puuntaimien varassa Kilpilahden pienialaisessa lehtolaikussa.

SL 26.511

4.8.2007

Sonkajärvi, Vääräjärvi

Vääräjärvi on vanhastaan tunnettu punakukkaisen lumpeen kasvupaikka. Kävin tähystämässä kiikarilla järven koillisinta lahtea sen länsirannalta. Lumpeita näkyi tällä alueella yleensäkin hyvin vähän eikä ainakaan yhtään punakukkaista. Enemmän kukkivia lumpeita (valkoisia tosin) oli Sonkajärven kirkonkylän puoleisessa osassa Vääräjärveä, aivan kirkonkylän venerannan tuntumassa. Tarkempi selvitys vaatisi Vääräjärven tutkimista veneestä käsin.

Kukkivia valkeita lumpeita Vääräjärvellä.

SL 26.513

(ei inventoitu v. 2007)

Sonkajärvi, Volkansuo-Huuhkajansuo

Alue on ehdottomasti suojelun arvoinen ja maakunnallisesti merkittävä laajalti hyvin luonnontilaisina säilyneiden ja monimuotoisten soiden kokonaisuus. Ilmakuvilta näkee hyvin soiden pinnanmuodostuksen ja ojitustilanteen. En käynyt

alueella, koska se ei olisi tuonut merkittävää lisätietoa alueen suojeluarvoista. Kasvillisuuden selvittämiseksi on suotavaa, että joku hyvä lajituntija käy alueella, jos tarvetta lajitiedoille ilmenee. Alueen suojelutarve pohjautuu kuitenkin

Hankalammen lintutorni sijaitsee Volokin polun varrella, lammen pohjoisrannalla.

Lintutornista avautuu hulpea näkymä keväiselle Hankalammelle, jolla laulujoutsen hautoo (osarajaus alla). Hankalampi sijaitsee Volkansuo-Huuhkajansuon koillispuolella.

enemmän luonnontilaisten luontotyyppien säilyttämiseen kuin lajistollisiin arvoihin.

Erityishuomiota pitäisi kiinnittää alueen hydrologian mahdollisimman hyvään säilymiseen samoin kuin soiden halki virtaavan puroreitin luonnontilan parantumiseen ja suojeluun. Puron vedet viivähtävät ylävirran Hankalammessa, joka on alueen merkittävin lintujärvi (linnustotietoja jo 1870-luvulta, A. C. Aschan). Kävin ohikulkumatkalla Hankalammella katsomassa sen uudehkoa lintutornia sekä lintuja. Tavattuja lajeja olivat mm. laulujoutsen (pesällä), haapana (1 pari), sinisorsa (3 paria), tavi (8 yks.), taivaanvuohi, valkoviklo, liro, suokukko (2kk4nn), isokuovi, töyhtöhyppä (väh. 1 pari), pikkulokki (n. 40 p), naurulokki (n. 10 hautovaa), tuulihaukka ja palokärki.

Välikankaan pohjoispäässä on kuusivaltaista vanhaa puustoa. Etenkin järeää pystylahopuuta on runsaasti, maapuut ovat pääosin riukuja.

SL 26.548

25.6.2007

Sonkajärvi, Välikankaan aarniometsä

Välikankaan aarniometsä on pieni, mutta edustava metsäsaareke ojitettujen soiden keskellä, alueella, jolla ei muuten juuri ole vanhaa metsää, vaan laajoja nuoria metsiä sekä taimikoita.

Välikankaan puusto on taloudellisesti katsottuna osin ylitiheää ja yli-ikäistä sekä riukuuntunutta kuusikkoa. Seassa on runsaasti kilpikaarnaisia mäntyjä, joista osa on järeitä, sekä lahokoivuja ja kaulattuja haapoja.

Alueella kasvaa mm. raidankeuhkojäkälää.

Lahottajasienilajistosta ei ole tietoja. Maapuuta on kuitenkin alkanut syntyä niin, että metsällä on lahottajalajistollekin merkitystä. Pohjois-Savossa on vähän jäljellä Välikankaan tapaisia luontaisesti syntyneitä vanhoja puustoja.

Välikankaan keskiosissa on melko järeitä kilpikaarnaisia mäntyvanhuksia.

SL 28.546

4.8.2007

Vieremä, Jylhäkosket

Jylhäkosket on arvioitu Pohjois-Savon seutukaavassa maakunnallisesti merkittäväksi luonnonmaiseman, maaperän ja koskiluonnon suojelualueeksi. Nykyisellään alueen maisemallinen tila on sekava, sillä rajauksen harjujen puusto

Jylhäkosken kuohuille tulee kylätien reunasta pieni polku, jota pitkin nähtävyyttä käydään harvakseltaan katsomassa. Taustaalla näkyy liki kosken reunaa luoteesta ulottuva vanha avohakkuu.

Iso-Jylhän alapäässä on näyttävä kotkansiipiesiintymä. Alueella kasvaa Pakarisen (1994) mukaan myös runsaasti siperiansinivalvattia sekä saarissa lehtotähtimöä. Luonnonsuojelullisesti arvioiden kohteen arvo on lähinnä kasvistossa eikä niinkään ehjässä luonnonmaisemassa, ellei aluetta hoideta puistometsänä tai suojella kokonaan metsätaloudelta.

Jylhäkoskien kanjonin pohjalla kasvaa runsaasti kotkansiipeä.

on kokonaan tai osin hakattua tai nuorta eikä jokivarrenkaan metsiä ole kaikin osin hoidettu seutukaavan aikaisten suositusten mukaisesti. Puusto on kyllä pääosin säilynyt aivan jokikanjonin pohjalla ja jyrkimmillä rinteillä, mutta toisaalla se on hakattu jokivarteen asti, etenkin Iso-Jylhän pohjoisreunalla.

Alueen kasvilajisto on lähellä jokivartta ja sen rantojen alavilla alueilla edustavaa.

SL 52.544

21.5.2007

Leppävirta, Mutajokivarsi

Mutajokivarsi on ilmeeltään jokseenkin luonnontilainen mutkittleva pieni joki järvenrantasavikolla. Joen vesi on tulva-aikaan hyvin sameaa ja saviliejuista, mikä selittää paljolti jokivarren syntyhistoriaa. Se muistuttaa tässä suhteessa etelärannikon pienjokia ja on lajityypiltään Pohjois-Savossa harvinainen joki.

Jokivarressa kasvaa Tossavaisen (1989) mukaan suomyrttiä ja kurjenmiekkää. Aluevaraus käsittää vain joen luonnontilaisimman osan ja joki muuttuu joen varauksen eteläpäässä osin kaivetunnäköiseksi. Alueen eteläpäässä on kuitenkin

Mutajoki on nimensä mukaisesti suojelualuevarauksen lounaispäässä vedeltään saven samentama (vas.), mutta vesi kirkastuu selvästi ennen kuin se saapuu Suvaksen rannalle (oik.).

kumpareikkoa ja kosteapohjaista metsää, joilla kasvaa lehtipuustoa. Näiden lehtipustojen suojele toisi merkittävää lisäarvoa varaukselle ajatellen mm. tikkojen suojele.

**Ikääntynyttä lehtipuustoa
SL-varauksen länsireunalla.**

Pienen Tielammen ja Kärpässuon suunnasta tulevan puron ja Komisevanpuron risteyskohdassa on hieno kotkansiipikasvusto.

SL 52.547

21.5.2007

Leppävirta (Suonenjoki), Komisevanpuron lehto

Komisevanpuron maakunnallisesti arvokkaasta lehdosta on K. Takalan ja A. Tossavaisen (1.8.1986) inventoinnissa tavattu mm. lehtopalsami, haisukurjenpolvi, karvakiviyrtti, kotkansiipi, hajuheinä, lehto- ja kaiheorvokki sekä tesma.

Purovarsi on hakkuiden jäljiltä alkanut metsittyä ja muuttua varjoisemmaksi. Puro on säästynyt hakkuissa melko luonnontilaisena ja pysynyt edelleen tyyppiltään ja lajistoltaan monimuotoisena. Varauksen yläosasta puro on louhikkoinen ja ilmeeltään karu, mutta Kärpässuon purosta eteenpäin runsaskasvustoinen. Purovesistön suojelun kannalta olisi syytä tutkia varauksen laajennusta ylävirtaan Ison Hirvilammen ja Pienen Tielammen suuntiin.

Kanadanmajava on nostanut Pieni-Teretin pintaa niin, että lammen rantavyöhykkeen tervalepät ovat alkaneet kuivua pystyyn suunnilleen voimalinja-aukeasta alkaen.

Kirkasvetisten ja varsin luonnontilaisten latvapurojen, kuten Komisevanpuron suojeluun pitäisi panostaa.

SL 51.503

21.5.2007

Varkaus, Suuri ja Pieni Haukilampi

Haukilampien itärannalla on komeita kalliomuodotumia.

vähäinen alue Suuren Haukilammen eteläpäässä ja lampien välissä sekä niiden reunamilla (rantojen suojavyöhykkeet).

Lampialueella on nykyään lähinnä maisemallista arvoa, sillä metsiin liittyvät arvot rajoittuvat aivan lampien rannoille. Aluevaraus nykyisellään on turhan laaja, ehkä tarpeetonkin, ellei perusteita laajan luonnonsuojelualueen perustamiselle ole tai ellei tarkoitus ole ollut perustaa RSO-tyyppistä suojelualueita, jossa ei rajoiteta metsien käsittelyä.

Maisema Suuren Haukilammen pohjoispäästä. Länsirannalla on ainoastaan rannan suojavyöhykkeen puustoa.

Suuri ja Pieni Haukilampi on mainittu Etelä-Savon seutukaakon aluevarauskortilla valtakunnallisesti arvokkaaksi pienvedeksi. Aluevaraus kattaa lammet sekä laajalti niitä ympäröiviä mäkiä ja kalliisia metsäalueita. Alueen lajistoa tuntematta (aluevarauskortilla lajitietoja ei mainita) toteamus valtakunnallisista arvoista tuntuu omituiselta, sillä arvokkuudelle ei ole esitetty mitään tarkempia perusteita.

Maa-alueiden osalta suojeluarvot lampien ympäristöstä on laajalti hävitetty, sillä lampien reunametsät on hakattu aivan rantaviivaa ja jyrkimpiä kallioita lukuun ottamatta. Ilmakuvalla vielä näkyvät vanhan metsän alueet on kaadettu äskettäin, ilmeisesti talven 2006/07 aikana niin, että metsää on enää

Kirjallisia lähteitä

- Etelä-Savon seutukaavan aluevarauskortti: Kangaslampi (nyk. Varkaus), Suuri ja Pieni Haukilampi.
- Lehtoinventointilomakkeet: Tuusniemi, Pönkämäki; Lapinlahti, Hirvilamminpuro; Pielavesi, Kilpillahden lehto; Leppävirta, Komisevanpuro.
- Pakarinen, R. 1994: Iisalmen ja Vieremän luontoselvitys.
- Tossavainen, A. 1989: Tiedot kolmesta Varkauden seudun seutukaavan inventointikohteesta Leppävirralla.